

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Ιστορίας Επίσκεψις
Μια επαναπροσέγγιση της Ιστορίας, των προβλημάτων και των μεθόδων της
Οι παγκόσμιοι πόλεμοι, 1914-1945

Σάββατο 3 Οκτωβρίου 2025

**Εικαστικές
αναπαραστάσεις του
Α΄ Παγκοσμίου
Πολέμου:
εμπειρίες, μνήμες,
αντιπολεμική κριτική**

Ευγενία Αλεξάκη,
Επίκουρη καθηγήτρια
Ιστορίας της Τέχνης, ΕΚΠΑ

Επίσημοι καλλιτέχνες του πόλεμου
(Official War Artists)

**Η δημόσια εικόνα του
πολέμου στη Μ. Βρετανία**

Πρόγραμμα της βρετανικής κυβέρνησης

Υπό την εποπτεία του War Propaganda Bureau/ Υπουργείο Πληροφοριών

Καλλιτέχνες:

Paul Nash

C.R.W. Nevinson

William Orpen

John Singer Sargent

Αποστολή: εικαστική καταγραφή των εμπειριών από το μέτωπο & τις συνέπειες του πολέμου

Συνδυασμός προπαγάνδας και καλλιτεχνικής μαρτυρίας

Δημιουργία εικαστικού αρχείου για τον «Μεγάλο Πόλεμο»

Eric Henri Kennington, *Οι
Κένσινγκτονς στο Λαβεντί*, 1915,
Imperial War Museum, Λονδίνο

C.R.W. Nevinson,
*Επιστρέφοντας στα
χαρακώματα*, 1916,
ξηρογραφία,
Metropolitan Museum of
Art, Νέα Υόρκη

C. R. W. Nevinson, *Ο γιατρός*, 1916,
Imperial War Museum, Λονδίνο

C. R. W. Nevinson, *Μονοπάτια της δόξας*, 1917, ελαιογραφία σε καμβά, 46 x 61 εκ., Imperial War Museum, Λονδίνο

C. R. W. Nevinson, *Η σοδειά της μάχης*, 1919, Imperial War Museum, Λονδίνο

Archibald Standish Hartrick

Γυναικεία Εργασία: Στις Πυρομαχικές Βιομηχανίες –
Εξειδικευμένη Εργασία, περ. 1917,

**Ο Μεγάλος Πόλεμος: Οι προσπάθειες και τα
ιδανικά της Βρετανίας**
σειρά έξι λιθογραφιών

Γυναικεία Εργασία: Στις Πυρομαχικές Βιομηχανίες –
Επικίνδυνη Εργασία, περ. 1917

Paul Nash, *Άνοιξη στα χαρακώματα*,
1917-1918, Imperial War Museum,
Λονδίνο

Paul Nash, *Δημιουργούμε
έναν καινούριο κόσμο*,
1918, Imperial War
Museum, Λονδίνο

Sargent John Singer, *Πληγμένοι από αέριο*, 1919, Imperial War Museum, Λονδίνο

DADA

*Αηδιασμένοι από τη σφαγή του Παγκοσμίου
Πολέμου του 1914, εμείς στη Ζυρίχη αφοσιωθήκαμε
στις τέχνες. Ενώ τα όπλα βροντούσαν σε άλλα
σημεία, εμείς τραγουδούσαμε, ζωγραφίζαμε,
φτιάχναμε κολάζ και γράφαμε ποιήματα με όλο μας
το είναι.*

*Ψάχναμε μια τέχνη βασισμένη στα θεμελιώδη
στοιχεία, που να γιατρέψει την τρέλα της εποχής
μας, και μια νέα τάξη πραγμάτων που θα
επανέφερε την ισορροπία ανάμεσα στον παράδεισο
και την κόλαση.*

Hans Arp

-
- Αντι-τέχνη
 - Αποκαθήλωση των καθιερωμένων θεσμών και αντιλήψεων για το ρόλο του έργου τέχνης
 - Ανατροπή των βεβαιοτήτων του τεχνοκρατικού πολιτισμού και της μοντέρνας κοινωνίας (πρόοδος, λογική υπόσταση του ανθρώπου, ορθός λόγος)
 - Άρνηση ελέγχου της γλώσσας και της τέχνης με όρους αισθητικούς

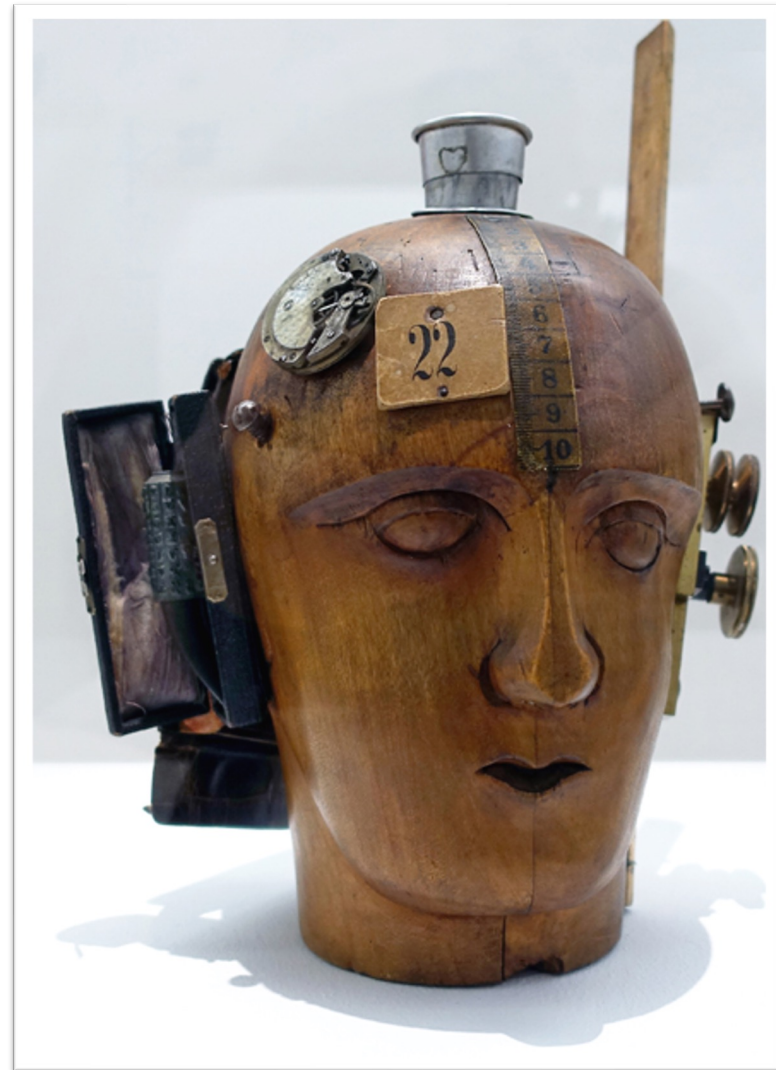
Ο γερμανός ποιητής και καλλιτέχνης Hugo Ball (1886 - 1927) ιδρύει στη Ζυρίχη -όπου είχε καταφύγει μετά την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου- το 1916 το Cabaret Voltaire, έναν χώρο που λειτουργούσε και ως καλλιτεχνική λέσχη και το οποίο υπήρξε το επίκεντρο του dada στη Ζυρίχη.

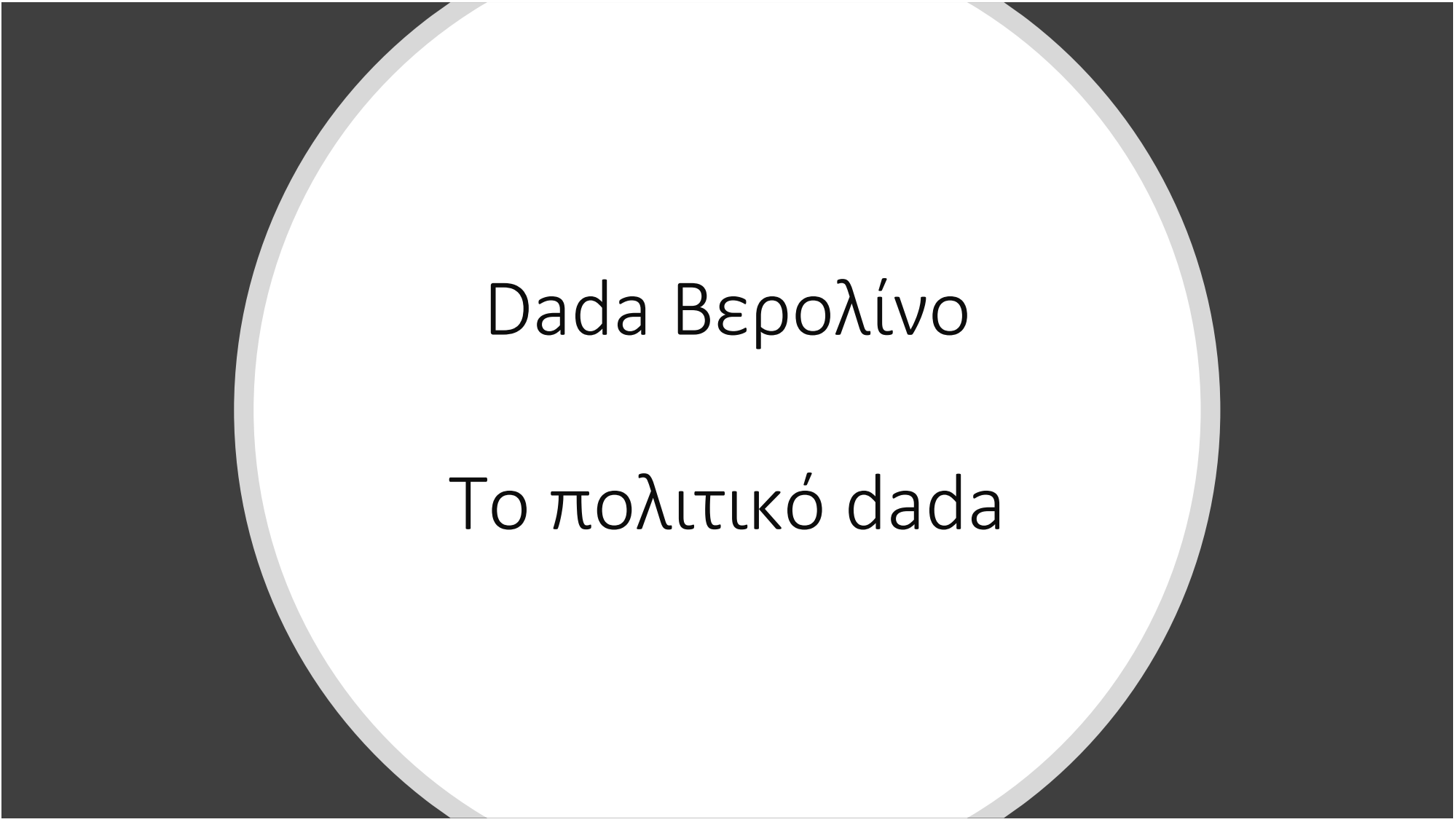
dada

Το dada θα γνωρίσει διεθνή εξάπλωση.

Εκτός από τη Ζυρίχη, ομάδες dada δημιουργήθηκαν στο Βερολίνο, το Ανόβερο, το Παρίσι, την Κολωνία και τη Νέα Υόρκη.

Raoul Hausmann, *Μηχανική Κεφαλή (Το πνεύμα της εποχής)*, 1919,
Centre Pompidou, Παρίσι

Dada Βερολίνο

Το πολιτικό dada

Raoul Hausmann, *Μηχανική Κεφαλή (Το πνεύμα της εποχής)*, 1919, Centre Pompidou, Παρίσι

Γερμανία, 1914 - 1933

1914 – 1918 Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος
Ήττα της Γερμανικής Αυτοκρατορίας
Παραίτηση του αυτοκράτορα
Γουλιέλμου του Β΄ (Νοέμβριος
1918)

Νοεμβριανή Επανάσταση **1918/19**
Εξέγερση των Σπαρτακιστών
(Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας)
Δολοφονία Ρόζας Λούξεμπουργκ και
Καρλ Λίμπκνεχτ (15 Γενάρη 1919)

1919 – 1933 Δημοκρατία της
Βαϊμάρης (επίσημως: Γερμανικό
Ράιχ), αβασίλευτη κοινοβουλευτική
δημοκρατία

1919 Συνθήκη των Βερσαλλιών

1920 Ίδρυση Εθνικοσοσιαλιστικού
Γερμανικού Εργατικού Κόμματος
(NSDAP)

Απόπειρες ακροδεξιών πραξικοπημάτων
(Καπ 1920, Χίτλερ 1923)

Οικονομικά προβλήματα
Κοινωνικές & πολιτικές συγκρούσεις
Ενδυνάμωση του εργατικού κινήματος

1923 Πληθωριστική έκρηξη

1924-29 Περίοδος οικονομικής
ανάκαμψης

1929 Παγκόσμια οικονομική κρίση

1930-32 Έκρηξη της ανεργίας και της
φτώχειας

1933 Ο Χίτλερ αναλαμβάνει τη
διακυβέρνηση της Γερμανίας

Εξπρεσιονισμός

Dada

**Νέα
Αντικειμενικότητα**

Bauhaus

**1^η Διεθνής Παρουσίαση
Dada,**

**Γκαλερί Otto Burchard,
Βερολίνο 1920**

George Grosz

John Heartfield

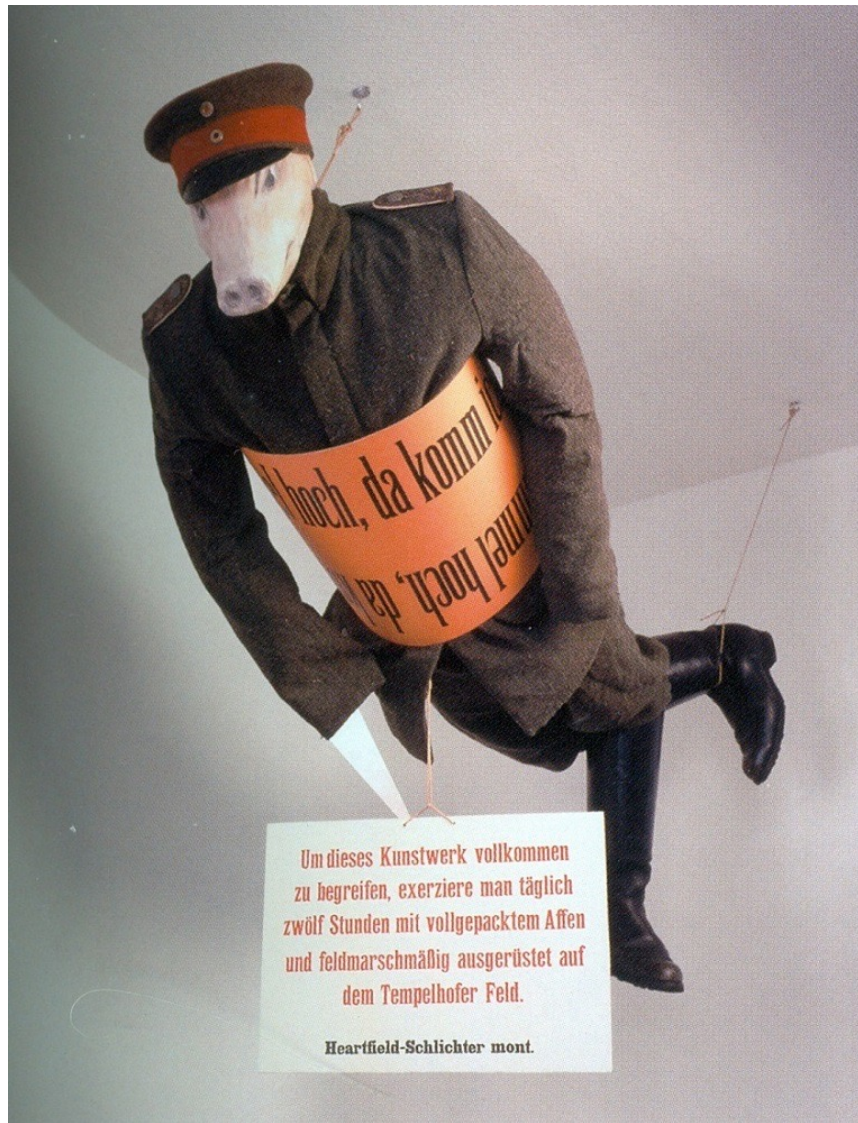
Hannah Höch

Raoul Hausmann

John Heartfield και Rudolf Schlichter,
Πρωσικός Αρχάγγελος, 1920

«Έρχομαι από τον ουρανό, από τον ουρανό ψηλά»

«Για να κατανοήσει κανείς πλήρως αυτό το έργο τέχνης, θα πρέπει να ασκεί καθημερινά επί δώδεκα ώρες ασκήσεις με ένα βαρύ σακίδιο σε πλήρη πορεία στο πεδίο Τέμπελχοφερ»

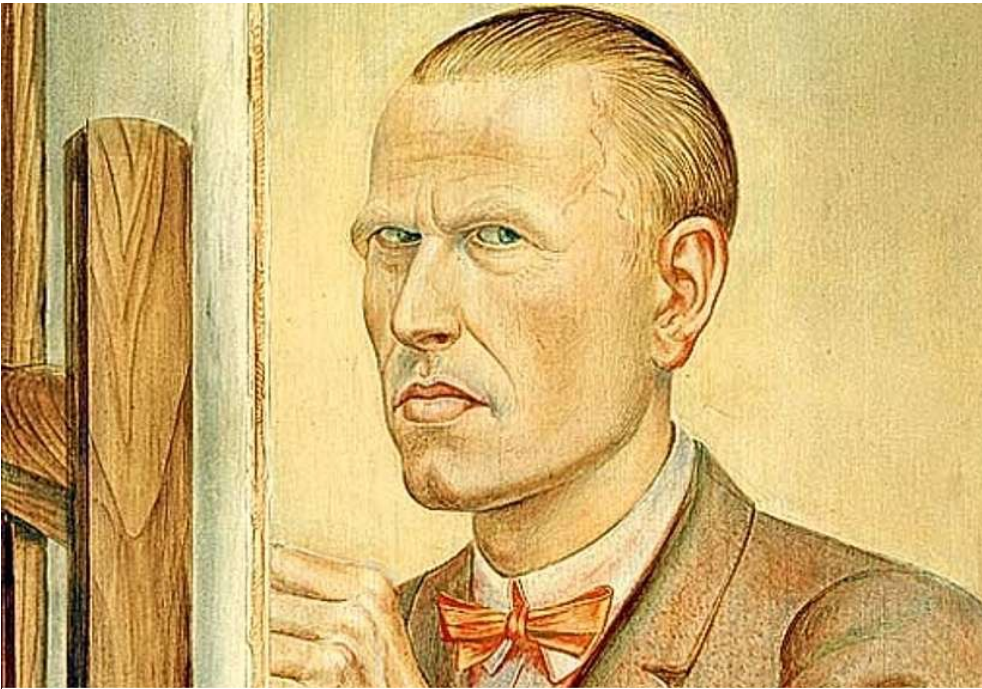

John Heartfield, *Δέκα χρόνια μετά*,
φωτομοντάζ, εκτέθηκε σε βιτρίνα
βιβλιοπωλείου, στο πλαίσιο
αντιπολεμικής έκθεσης στο Βερολίνο το
1924

Otto Dix, *Ανάπηροι πολέμου:*
Αυτοπροσωπογραφία (45%
ικανοί για εργασία), 1920,
αφανές

Τέσσερις απ' αυτούς δεν κάνουν
έναν ολόκληρο άνθρωπο

Otto Dix
1891 - 1926

*Έπρεπε να πάω στον πόλεμο. Έπρεπε να γνωρίσω πώς κάποιος
δίπλα σου ξαφνικά έπεφτε νεκρός, πώς μια σφαίρα τον χτυπούσε
καίρια. Έπρεπε να γνωρίσω. Να το γνωρίσω άμεσα.*

Otto Dix, *Χαρακώματα*
(*Το χαράκωμα / Η τάφος*), 1923

LE MIROIR

SUR LES LIGNES DE VAUQUOIS : L'ÉPOUVANTAIL

— Les Allemands n'ont jamais pu reprendre le corps de cet officier observateur

Aux approches du petit village, riant naguère, seuls quelques arbres dressent des bras de catastrophe sur la campagne désolée. L'un d'eux, dans ses branches déchiquetées par les balles et les éclats d'obus, tend vers le ciel un épouvantail

sinistre : c'est le cadavre d'un officier observateur allemand qui fut tué là, à son poste. Pendant trois semaines, les soldats ennemis, en dépit d'efforts répétés, et qui leur valurent des pertes sérieuses, ne purent jamais reprendre le corps de leur chef.

Quatrième année. — N° 54.

Le Numéro : 25 centimes.

Dimanche 6 décembre 1914.

LE MIROIR

PUBLICATION HEBDOMADAIRE, 18, Rue d'Enghien, PARIS

Le MIROIR paie n'importe quel prix les documents photographiques relatifs à la guerre, présentant un intérêt particulier.

UN LIEUTENANT ALLEMAND TUE DANS L'ARBRE D'OU IL TIRAIT SUR NOS OFFICIERS

Les meilleurs tireurs allemands ont pour mission de faire feu sur nos officiers. Celui-ci, atteint par un éclat d'obus, est resté sur son perchoir, tragique épouvantail qui n'effraie pas les corbeaux.

Από τη σειρά χαρακτηριστικών «Ο πόλεμος» (1924)

Otto Dix,
*Τραυματισμένος
στρατιώτης*
(φθινόπωρο 1916),
1923-1924

Από τη σειρά χαρακτηριστικών «Ο πόλεμος» (1924)

Otto Dix *Επίθεση με αέρια*, 1923-24

38/40

I

XV

39/40

I

XV

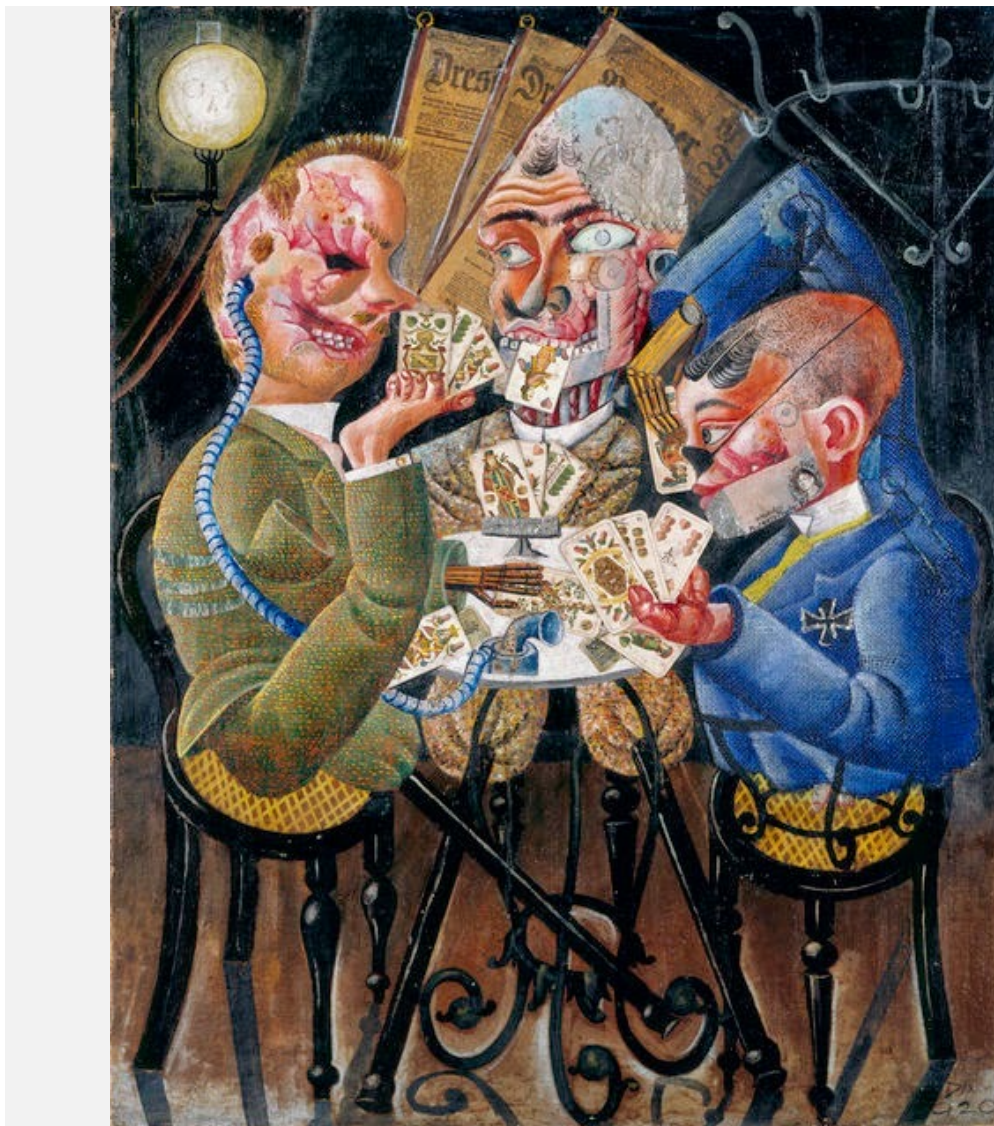
38-39 IV 159.34

59/40

III

27

Οtto Dix, *Οι χαρτοπαίχτες*, 1920, Εθνική
Πινακοθήκη, Βερολίνο

Ανάπηρος του
Α΄ΠΠ σε δρόμο
του Βερολίνου,
1918

© Γερμανικό
Ιστορικό Μουσείο

© PHOTOFEST/REUTERS/GETTY IMAGES

© PHOTOFEST/REUTERS/GETTY IMAGES

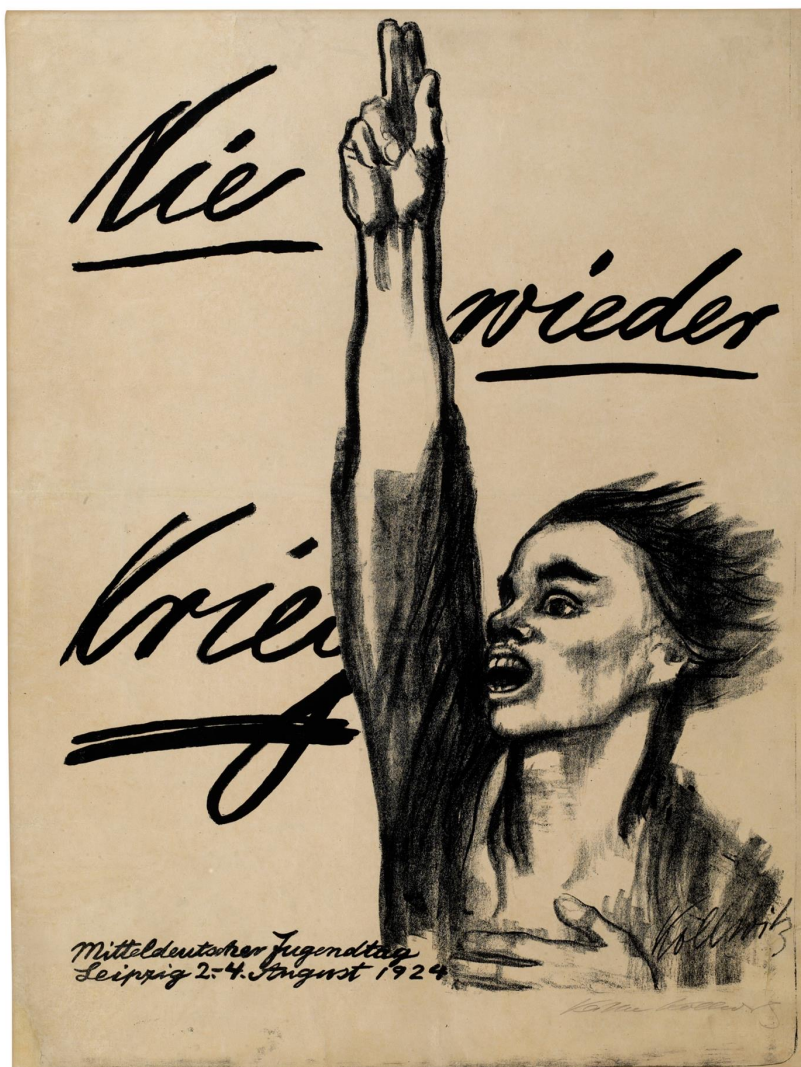
André Mare, *Επιζώντες*, 1929

Otto Dix, *Πόρνη και τραυματίας πολέμου*, 1923

Käthe Kollwitz
1867 - 1945

Τον Αύγουστο του 1924, με αφορμή τη δεκάχρονη επέτειο από την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τις μαζικές διαδηλώσεις της κίνησης «Ποτέ ξανά πόλεμος», η Käthe Kollwitz δημιουργεί για τη Σοσιαλιστική Εργατική Νεολαία της Λειψίας την εμβληματική αντιπολεμική αφίσα «Ποτέ ξανά πόλεμος».

Από τη σειρά χαρακτηρισμών «Πόλεμος», 1922

Kathe Kollwitz. *Οι γονείς*, 1921-22

Μητέρες, 1919

Πέθαναν στη μάχη, 1920

Käthe Kollwitz, *Πενθούντες
Γονείς*, 1914–1932,
Γερμανικό στρατιωτικό
κοιμητήριο του Vladslo,
Βέλγιο

Käthe Kollwitz, *Πενθούντες Γονείς*, 1914–1932

Αρχική θέση: Γερμανικό Στρατιωτικό Κοιμητήριο Roggeveld
(Βέλγιο) , φωτογραφίες του 1932 (επάνω) και του 1937 (κάτω),

Αρχείο της Käthe Kollwitz

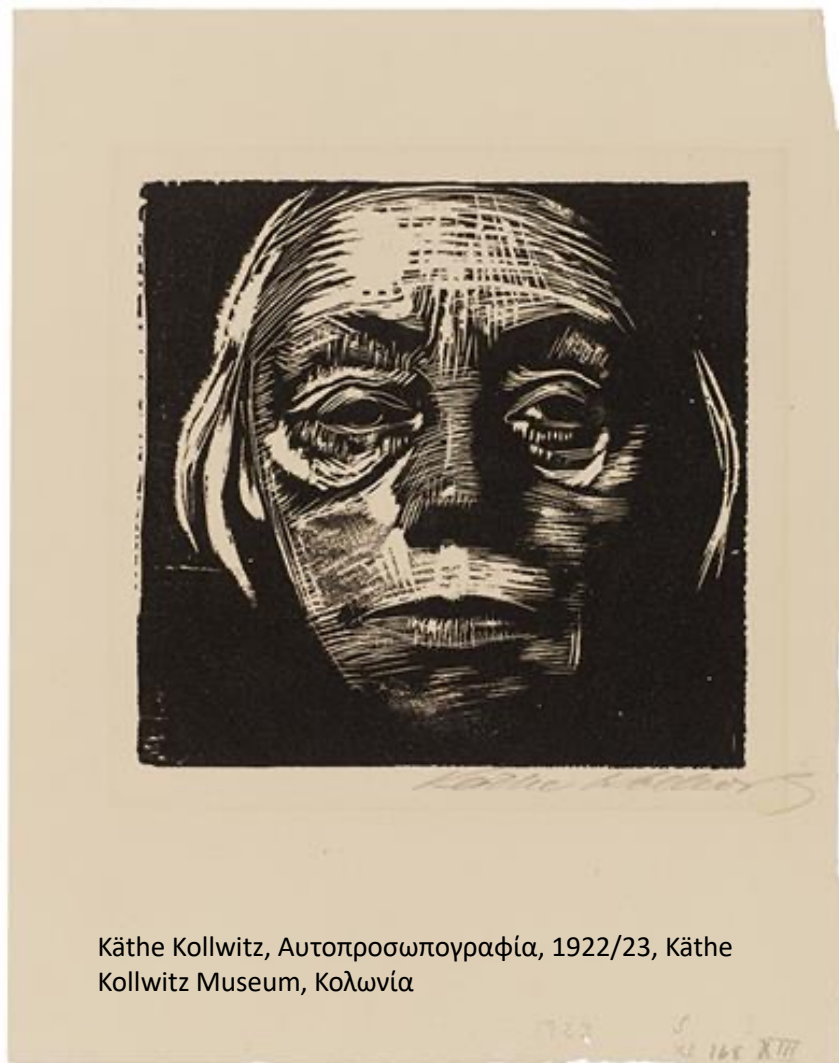
Ernst Barlach, *Ο
αιωρούμενος*
(Αιωρούμενος
Άγγελος/Μνημείο για τους
πεσόντες του Α΄
Παγκοσμίου Πολέμου),
1926/27

Καθεδρικός Ναός Güstrow,
Απομακρύνθηκε το 1937,
καταστράφηκε το 1941

*Για μένα, ο χρόνος στάθηκε ακίνητος
κατά τη διάρκεια του πολέμου. Δεν
μπορούσε να ενταχθεί σε τίποτα
γήινο. Αιωρούνταν. Κάτι από αυτό το
συναίσθημα ήθελα να αποδώσω σε
αυτή τη μορφή του πεπρωμένου που
αιωρείται στο κενό.*

Ernst Barlach

Käthe Kollwitz, Αυτοπροσωπογραφία, 1922/23, Käthe Kollwitz Museum, Κολωνία

Antoniterkirche, Κολωνία

